

KTV/7010, KTV/4054
Aktualizováno: 17.11.2022

02 Basketbal Historie a organizace

Mgr. Josef Heidler
josef.heidler@ujep.cz

Basketbal je týmová sportovní hra brankového typu.

Pohybová aktivita je jakýkoli tělesný pohyb, který je zabezpečený prací kosterních svalů, a který vede ke zvýšení energetického výdeje člověka.

Každou pohybovou aktivitu, v níž se dají identifikovat dvě soupeřící strany a jeden společný předmět, můžeme označit jako pohybovou hru.

Pohybová hra je současná činnost dvou soupeřících stran používajících jeden společný předmět. Cílem soupeřících stran je získat podle pravidel lepším ovládním společného předmětu větší počet branek nebo bodů.

Sportovní hry (velké pohybové hry) jsou řízeny mezinárodními nebo celostátními institucemi, které organizují soutěže a schvalují pravidla.

Drobné pohybové hry jsou všechny ostatní pohybové hry, které nejsou takto institucionálně řízeny.

Basketbal je týmová sportovní hra brankového typu.

Invazivní (brankové) hry jsou specifické:

- Přímým tělesným kontaktem soupeřů.
- Vzájemnou intervencí jedné strany do činnosti druhé strany.
- Utkáním, které je limitováno časem a o výsledku rozhoduje větší množství bodů (branek).

Neinvazivní (síťové, pálkovací) hry jsou specifické:

- Činností soupeřících stran oddělenou sítí nebo úderem pálkou do míče.
- Utkáním, které je limitováno dřívějším dosažením stanoveného počtu bodů, sad nebo her, nebo počtem vyautovaných hráčů.

101

Historie basketbalu

SVĚT

Historie

7. st. př. n. l.

„tlachtli“

Z archeologických nálezů z období Olméků, Aztéků a Mayů (*pok-ta-pok*) se dochovali první zmínky o hře podobné basketbalu. Hra se basketbalu blížila skutečností, že cílem hráčů bylo prohodit tvrdý kaučukový míč kamenným kruhem, který byl umístěn asi deset metrů nad zemí. Hráči mohli používat pouze nohy, boky a lokty.

1891 (USA)

dr. James Naismith

Basketbal, podobný tomu současnému, vznikl v roce 1891 na spriengfieldské univerzitě ve státě Massachusetts (USA). Dr. *James Naismith* vytvořil hru, kterou studenti mohli hrát v zimním období ve vnitřních prostorech univerzity. Hra byla velmi na pohyb intenzivní. Dle původních pravidel se hrálo 9×9, nesmělo se běhat s míčem v rukách a míč byl vhadován do koše na broskve.

19–20. st.

Rozkvět

Ke konci 19. stol. došlo k mnoha úpravám a změnám, a to nejen pravidel, ale používaných prostředků (míče, koše). Poprvé byly vytvořeny kovové obruče bez dna. Původní fotbalový míč byl nahrazen míčem basketbalovým. Vznikla první profesionální liga. Basket hrálo již pouze 5 hráčů a také se začaly instalovat dřevěné desky.

1932

FIBA

Velmi důležitým basketbalovým milníkem byl vznik mezinárodní basketbalové federace FIBA. Jako jedním z prvních členů byla ČSR (zástupce *F. M. Marek*).

Na začátku 20. století došlo k instalaci skleněných desek, vznikly basketbalové sítěky či první syntetický míč.

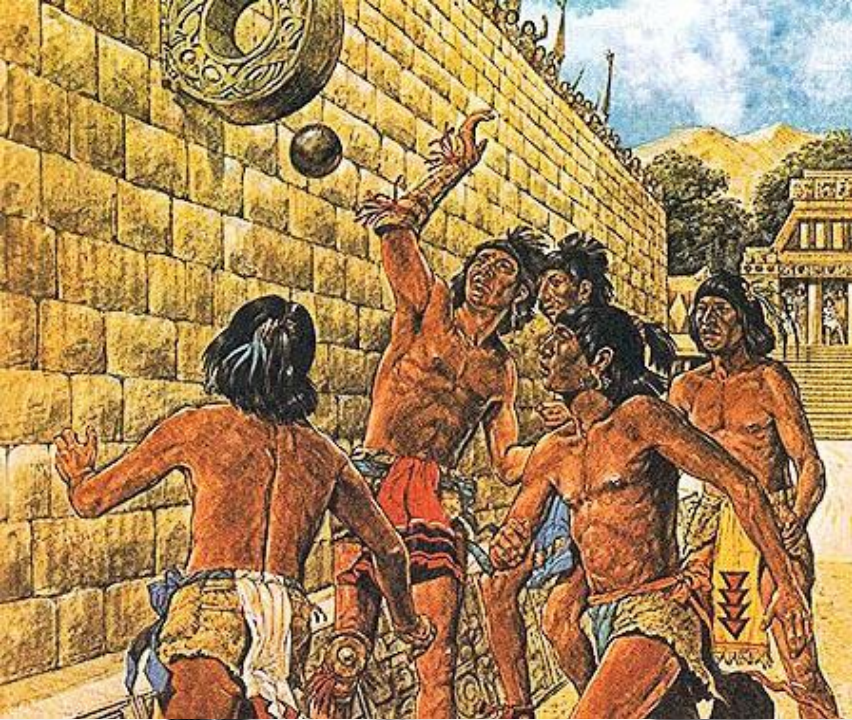
V roce 1904 byl basketbal jako ukázkový sport součástí olympijského programu v Saint Luis.

1936

Olympijské hry

Basketbal zařazen do programu olympijských her v Berlíně.

V roce 1949 došlo k založení NBA.

Historie v Čechách

1897

První veřejné utkání na slavnostech ve Vysokém Mýtě.

Na základě popisu učitele *Jaroslava Karáska* se na oslavách školní mládeže ve Vysokém Mýtě roku 1897 odehrálo první veřejné utkání. Následující rok tělocvikář *Josef Klenka* popsal košíkovou v časopise Sokol.

zač. 20. st.

Rozvoj košíkové v Čechách a vznik basketbalového svazu.

První skutečné utkání proběhlo roku 1919, organizoval ho *prof. J. A. Pípal* a soupeřili v něm mezi sebou atletická družstva. Košíková se začala hrát na letních táborech, které pořádala YMCA. Později se košíková dostala do škol a mezi členy Sokola. V roce 1921 vznikl *Český svaz volleyballový a basketballový*, jejímž předsedou byl *prof. J. A. Smotlach*.

pol. 20. st.

Československý basketbalový svaz, přebory a mistrovství Čech.

Počet oddílů a registrovaných hráčů rostl, začaly vznikat vysokoškolské týmy. Pořádaly se pravidelně přebory a mistrovství Čech. Roku 1946 vzniká samostatný *Československý basketbalový svaz* v čele s *F. M. Markem*. Košíková se stala jednou z důležitých součástí naší socialistické tělesné výchovy a byla součástí osnov školní TV.

Největší české basketbalové úspěchy a osobnosti

MUŽSKÁ BASKETBALOVÁ REPREZENTACE

Československý tým získal **zlatou medaili z Mistrovství Evropy** v Ženevě (1946). Stříbro na ME se podařilo získat v letech 1947, 1951, 1955, ... (6×). Česká reprezentace startovala několikrát na LOH (7×) a MS (4×), avšak medaili nikdy nepřivezla.

ŽENSKÁ BASKETBALOVÁ REPREZENTACE

V roce 2003 na ME vybojovaly české basketbalistky stříbro. Poté v roce 2005 přivezly **zlatou medaili z ME**. V roce 2010 znovu bodovaly na MS v Karlových Varech a **získaly stříbro**. Celková účast na LOH (3×), MS (3×).

MVP

- Ivan Mrázek (ME, 1951)
- Jiří Zedníček (ME, 1967)
- Hana Horáková (MS, 2010)

ČEŠI V NBA

- Jiří Zídek (1995–1998)
- Eva Horáková (1998–2002)
- Jiří Welsch (2002–2006)
- Jan Veselý (2011–2014)
- Tomáš Satoranský (2016–)

TÝMY

- Basketball Nymburk (účast v Eurolize)
- BK Žabiny Brno (zlato v Eurolize)

DALŠÍ HRÁČI

Ondřej Balvín, Kateřina Elhotová, Hana Hanušová

Organizační struktura.

NÁRODNÍ

Basketbalové soutěže v České republice organizují tyto orgány:

- **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT)**
  - Vysokoškolské sport. centrum MŠMT (VSC Victoria)
- **Asociace školních sportovních klubů (AŠSK)**
- **Česká asociace univerzitního sportu (ČAUS)**
  - Univerzitní basketbalová liga
- **Česká basketbalová federace (ČBF)**

ZAHRANIČNÍ

- **Evropská basketbalová federace (FIBA)**
- **Americký profesionální basketbal mužů (NBA), žen (WNBA)**
- **Univerzity sport v USA a Kanadě (NCAA)**

Mezinárodní
a národní
basketbalové
federace

Česká basketbalová federace.

- Samostatný český basketbalový svaz byl založen v roce 1946.
- V současné době má ČBF přes 30 tisíc členů ve více než 400 oddílech a klubech.
- Pořádá regionální a celostátní soutěže (ligy, extraligy, Český pohár, apod.).

Pořádané soutěže

Soutěže pořádané v **mužské a ženské kategorii:**

- Kooperativa NBL (muži), Chance ŽBL (ženy)
- 1. liga
- 2. liga
- Český pohár – „kdokoliv“, BO1, losování čtvrtfinále a Final Four ([příklad zákl. části](#)).

Kategorie U19, U17:

- Extraliga
- Celostátní liga
- Nadregionální liga ([příklad](#))
- Kvalifikace o extraligu, kvalifikace o ligu

Kategorie U14, U15:

- Žákovská liga
- Nadregionální liga (pouze U15)

Kategorie U13, U12, U11, U10:

- Krajské přebory
- Národní finále

System soutěže

Kooperativa NBL.

1. část

Základní část

12 týmů
Každý s každým (venku – doma)
Družstvo: 22 utkání

2. část

Nadstavbová část

Skupina A (o 1.–8. místo)

Dvoukolově
Každý s každým (doma – venku)
Výsledky ze základní části se
započítávají
Družstvo: 14 utkání

Skupina B (o 9.–12. místo)

Čtyřkolově
Každý s každým (doma – venku)
Výsledky ze základní části se
započítávají
Družstvo: 12 utkání

3. část

Předkolo play-off (PPO)

Poslední dvě družstva (7. a 8.) ze skupiny A
První dvě družstva (9. a 10.) ze skupiny B
Zápasy dle BO3 mezi: 7-10, 8-9
12. družstvo hraje baráž s vítězem 1. ligy mužů
Pro 11. družstvo soutěž končí

4. část

Play-off

Čtvrtfinále (PO1)

BO7 (2-2-1-1-1)
Vítězové postupují do semifinále
5.–8. místo rozhoduje lepší umístění po 2. části
3-6, 4-5, 1-8, 2-7

Semifinále (PO2)

BO7 (2-2-1-1-1)
1-4, 2-3

Utkání o 3. místo

BO3 (1-1-1)

Finále

BO5 (1-1-1-1-1)

System soutěže

1. liga mužů.

1. část Základní část

20 týmů
18 přeživších + 2 týmy z baráže
2 skupiny územně rozdělené (Východ, Západ)
Každý s každým (venku – doma)
Družstvo: 18 utkání

2. část Nadstavbová část

Skupina C (o 1.–6. místo)
3 + 3 nejlepší (Východ, Západ)
Každý s každým (doma – venku)
Pouze s družstvy z druhé skupiny
Výsledky ze základní části se
započítávají
Družstvo: 6 zápasů

Skupina D (o 7.–12. místo)
Družstva 4–6. místě z obou skupin
Každý s každým (doma – venku)
Pouze s družstvy z druhé skupiny
Výsledky ze základní části se
započítávají
Družstvo: 6 zápasů

3. část Play-off

Čtvrtfinále (PO1)
BO5 (1-1-1-1-1)
První proti poslednímu (1-8, 2-7 apod.)

Semifinále (PO2)
BO2 (1-1-1)
1-4, 2-3

Finále
BO2 (1-1-1)

4. část Play-out

7–10. místo
Každý s každým (doma – venku)
Pouze s družstvy z druhé skupiny
Družstvo na 19. místě – baráž s vítězi 2. ligy mužů.
Družstvo na 20. místě – sestup do 2. ligy mužů.
Družstvo: 8 zápasů

USA

Americký profesionální basketbal mužů (NBA) a žen (WNBA).

NBA je rozdělena na Západní a Východní konferenci (celkem 30 týmů), v základní části každé družstvo odehraje 82 zápasů (každý s každým). Po základní části následuje play-off každé konference (8+8 týmů). Vítězové Západní a Východní konference se utkají ve finále NBA.

Další asociací je *NCAA*, která zaštituje univerzitní sport v USA a Kanadě (kol. tis. týmů). Studentům nabízejí stipendia.

SVĚT

Organizace FIBA sdružující více než 200 zemí.

Nezisková organizace (registrováno přes 400 mil. hráčů). Jediná organizace, kterou uznává *MOV* za řídicí orgán v oblasti basketbalu. Stanovuje oficiální pravidla basketbalu a všechny vnitřní prováděcí předpisy, které se vztahují na všechny mezinárodní a olympijské soutěže. **Cílem je sdružování národních basketbalových svazů evropských států.**

Dnes existuje mnoho evropských soutěží, které pořádá *FIBA* a *Euroleague Basketball*.

FIBA pořádá např. tyto soutěže:

- MS Evropy (EuroBasket)
- Euroliga (BCL, 1.)
- Europe Cup (2.)
- 3×3 (Europe Cup, Under-18)

Další formy basketbalu: Basketbal vozíčkářů, streetball a minibasketbal.

Basketbal vozíčkářů je pro tělesně postižené, kteří mají trvale ochrnuté končetiny (zj. paraplegie). Tuto formu basketbalu zaštiťuje *Mezinárodní federace basketbalu vozíčkářů* (IWBF). Pravidla basketbalu vozíčkářů vycházejí z pravidel FIBA.

Pomocí bodového klasifikačního systému jsou hráčům uděleny body, které se odvíjejí od úrovně jejich postižení (bez postižení – 5 bodů; bez schopnosti provést rotaci trupu a zapojit břišní svalstvo – 1 bod). Bodový součet hráčů na hřišti nesmí překročit 14 bodů.

Další známou formou basketbalu je **streetball** neboli „pouliční basketbal“. Hraje se pouze na jedné polovině hřiště (1 koš) v počtu tří hráčů proti třem. Dnes tuto formu basketbalu zaštiťuje na mezinárodní úrovni organizace FIBA a pořádá světové série do kterých se může přihlásit a sestavit svůj vlastní tým kdokoli. Pravidla vycházejí taktéž z pravidel FIBA, jsou však značně modifikována (2×5 min, koš za bod, doba útoku 12 s, apod.).

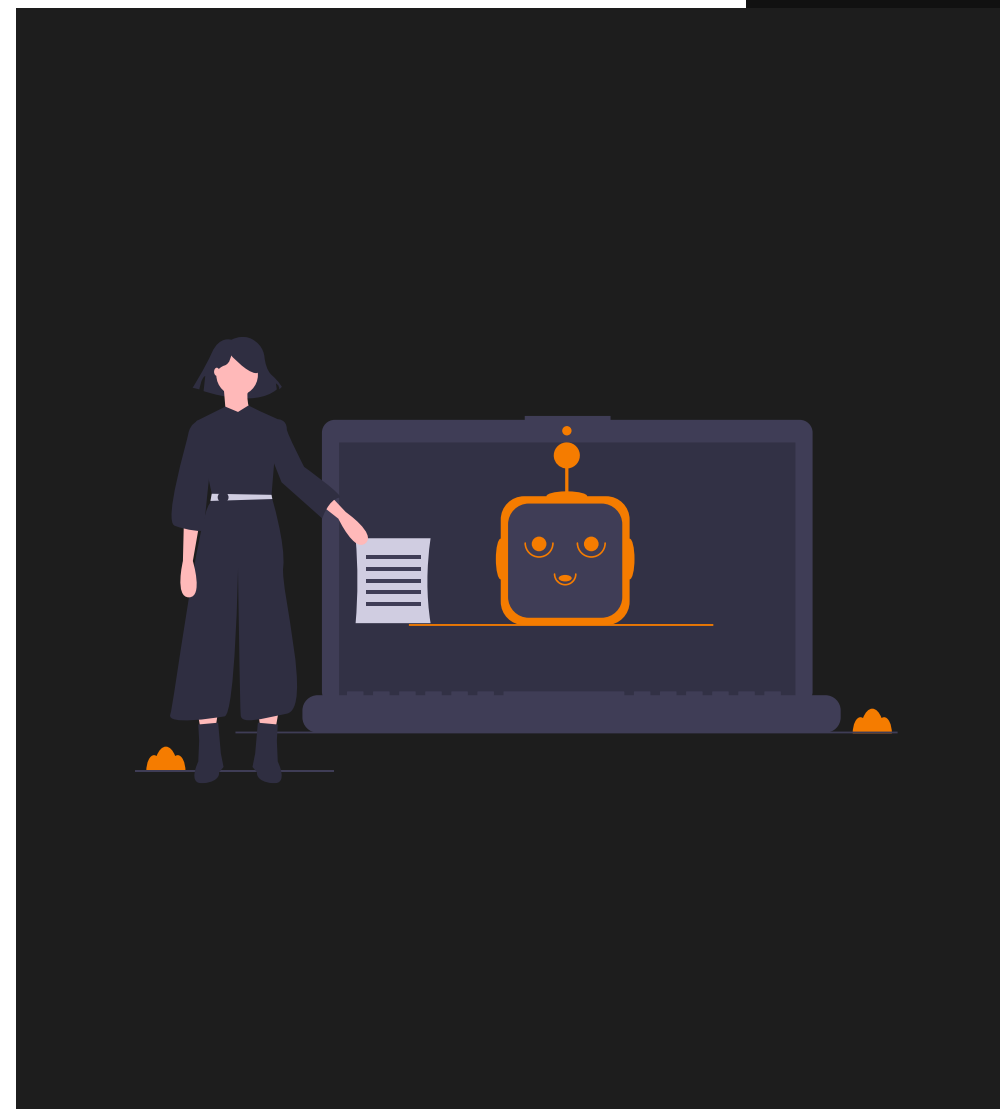
- [Aktuální pravidla](#)

Poslední formou basketbalu je **minibasketbal**, což je basketbal pro děti ve věku 8–12 let s upravenými basketbalovými pravidly, jejichž cílem je zjednodušit hru pro začínající basketbalisty (výška koše 2,6 m; menší a lehčí míč, 4×8 min; neplatící třibodový koš, ...)

- [Aktuální pravidla](#)

?!

Otázky a prostor pro diskusi

REFERENCE

Vytvořeno pomocí šablony *@slidor_fr*
a ilustrací od *@manypixelsco*.

- Dobrý, L., & Velenský, E. (1980). *Košíková: Teorie a didaktika*. SPN.
- Mullin, C. (1996). *Abeceda basketbalu*. Ikar.
- Velenský, M. (1998). *Basketbal: Základní program aplikace útočných a obranných činností*. NS Svoboda.